

Konu: **Kadim Diller ve Yazılar**

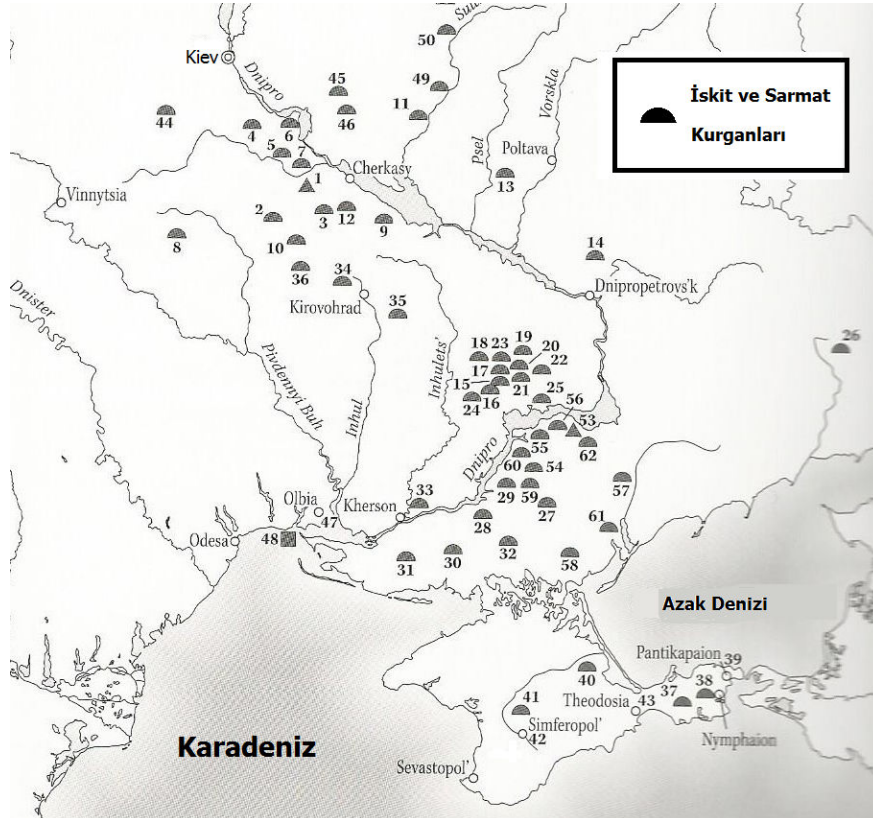
Yazı: **88**

İskit Kültürü

Doç. Dr. **Haluk BERKMEN**

İskitler veya Saka toplulukları M.Ö. binlerce yıldan M.Ö. 3. yüzyıla kadar Asya kıtasının en doğu ve kuzeydoğusundan en batı bölgelerine kadar yayılmışlardı. Bu konuda **52** sayılı **Saka Halkı ve Kültürü** başlıklı yazıma bakınız (1). Bu yazımda onların batı kolları olan kuzey Karadeniz İskitlerinden söz etmek istiyorum. İskitler hem günümüzün Ukrayna ülkesinde hem de Sinop şehri civarında yerleşmişlerdi. Yunan tarihçisi Herodot Karadeniz'in kıyı şehirlerini ziyaret etmiş ve tarihle ilgili 4. kitabında İskitlerin Yunan halkı ile komşu olduklarından ayrıntılı olarak söz etmiştir. Onların Yunancadan farklı bir dile sahip olduklarını ve at sütünü fermente ederek *kımız* imal edip içtiklerini de yazmıştır.

İskitler yarı göçerdiler. Onlar gibi yarı göçer olan Sarmatlar M.Ö. 3. Yüzyılda İskitleri yerlerinden edip bölgelerine yerleştiler ve M.S. 4. Yüzyıla kadar varlıklarını sürdürdüler. İskitler'in ve Sarmatlar'ın hangi dili konuştukları hakkında elimizde bilgi yok. Fakat yazılarının Orhun harflerinden oluştuğunu ve tüm Asya halkları gibi kurganlara ölümlerini gömdüklerini biliyoruz. Altta 62 adet İskit ve Sarmat **kurganının** bulunduğu yerleri görüyoruz (2).

Asya kurganlarından ve at kurban etme geleneğinden **30** sayılı **Ad, At ve Ata** başlıklı yazımda söz ettim (3). Ayrıca **17** sayılı **Tarkandemos Parası** başlıklı yazımda Sarmatların Tur ve Ok halklarının devamı olduklarını belirttim (4). İskitlerle yakın akraba olan ve Ege adalarına yerleşmiş olan Amazon kadınlarının İskitlerle aynı dili konuştuklarını ve Sinop'ta yılda bir kere buluştuklarını Herodot'un tarih kitaplarından öğreniyoruz (5).

Kadim Asya toplumlarının ortak inanç sisteminde şamanlık vardır. Şaman inancına göre ölen kişi ne kadar önemli bir liderse, onunla birlikte o kadar çok at kurban edilip kurgan odasının etrafına ve üstüne gömülüyordu. Bu inanca göre ölen kişinin ruhu yeraltından ayrılarak gökyüzüne yükselmesi ve **Gök Tengri** katına ulaşması gerekiyordu. Ancak yeraltında yaşayan canavar yaratıklar insanın ruhuna saldırıp parçalamak için bekliyorlardı. Bu konudaki **57** sayılı **Kadim Yer altı Canavarları** başlıklı yazıma bakınız (6).

Bol sayıda atın kurban ediliş nedeni ise, bu canavarların at ruhlarına saldırmaları ve insan ruhunun geçişine izin vermeleri içindi. Böylece insan ruhu parçalanmadan yeraltından geçip göğe yükselebilecek ve melek olabilecekti. Altta birkaç kanat edinip meleğe dönüşmüş bir ölmüş liderin ruhu görülüyor. Bu altın plaka, üstteki haritada 14 numara ile belirtilen kurganda bir sadak üzerine kakılı olarak bulunmuştur (7).

Aynı kurganda bulunmuş altın göğüs süsü özellikle dikkate değer. Son derece ince ve üstün bir sanat yeteneğini belirten bu göğüslük yarım ay şeklindedir ve iki ayrı bölgeyi betimler. Üst sırada gündelik yaşamlarını sürdüren insanları görüyoruz. Kimi koyun postu geriyor, kimi süt sağıyor. Üst sırada insanlarla birlikte atlar, inekler, koyunlar ve keçiler görüyoruz.

Alt sıra ise yer altı canavarlarının yaşadığı bölgedir. Bu bölgede yaşayan canavarlar kartal gagalı, sivri kulaklı, aslan bedenli ve kanatlılardır. Bölgede ayrıca aslanlar ve parsler da bulunmaktadır. Hepsi de gelen ruhları parçalamak için beklemektedirler. Asya halklarının şaman inançlarından kaynaklanan bu mitolojik yırtıcı, önce yunan kültürüne ve oradan **griffin** adıyla batı kültürüne geçmiştir. Yanda bir griffin çizimini ve altta altın göğüslüğü görüyoruz.

Yanda iki adet altın yeraltı canavarı görülüyor. Bu İskit süslerinin M.Ö. 7. Yüzyılda yapıldıkları biliniyor. Başlarının üzerindeki yuvarlak dikkate değer. Zira ruhsal bilgelik belirten başın üzerindeki ışıklı halka, tüm kadim ruhsal insan resimlerde bulunmaktadır. Acaba bu halkalar başın üzerindeki "aura" denen enerji halkasına işaret ediyorm olabilir mi?

Altta solda altın göğüslüğü ve sağında göğüslüğün bir bölümünden büyütölmüş, atı parçalayan yeraltı canavarlarını görüyoruz (Kaynak 2, sayfa 326).

Kaynaklar:

- (1) <http://www.halukberkmen.net/pdf/240.pdf>
- (2) **Scythian Gold**, Ellen D. Reeder, Harry N. Abrams Publishers, 1999, ABD.
- (3) <http://www.halukberkmen.net/pdf/36.pdf>
- (4) <http://www.halukberkmen.net/pdf/88.pdf>
- (5) <http://www.halukberkmen.net/pdf/185.pdf>
- (6) <http://www.halukberkmen.net/pdf/270.pdf>
- (7) 2 no.lu kaynak, sayfa 300.